

Warszawa, 25.04.2023.

Dr hab. Marek Paryż, prof. ucz.

Instytut Anglistyki UW

Ul. Dobra 55

00-312 Warszawa

Recenzja rozprawy doktorskiej pana mgr Giacomo Trainy pt. „The Voice that Carries Everything: History and Confession in Viet Thanh Nguyen’s *The Sympathizer*”

Przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska pana mgr Giacomo Trainy „The Voice that Carries Everything: History and Confession in Viet Thanh Nguyen’s *The Sympathizer*” liczy 287 stron i składa się wstępu, dwóch rozbudowanych części analitycznych, zakończenia, apendyksu w postaci wywiadu Doktoranta z autorem omawianej powieści i bibliografii. Pan Traina podejmuje w niej problem konstrukcji pamięci w jednej z najsłynniejszych współczesnych amerykańskich powieści etnicznych, a mówiąc dokładniej – problem zapośredniczenia doświadczenia historycznego przy użyciu środków narracyjnych, które utrwalają określone sposoby rozumienia dramatycznych wydarzeń z przeszłości i tym samym kształtują dzisiejszą pamięć o nich. Doktorant odczytuje *The Sympathizer* jako przykład osobliwej powieści historycznej – osobliwej dlatego, że utwór ten poprzez grę z konwencjami poddaje nicowaniu realistyczny sztafaż gatunku, do którego przynależy. Rekonstrukcyjne zabiegi Nguyena przejawiają się na różnych poziomach tekstu, począwszy od stylu, opisanego przez pana Trainę jako barokowy, poprzez przemieszanie konwencji literatury wysokiej i popularnej, a skończywszy na niewiarygodnym koncepcie fabularnym. Zdaniem Doktoranta, pojęcie niewiarygodności/nieprawdopodobieństwa (*implausibility*) stanowi klucz do zamysłu autora, który kreując świat przedstawiony wychodzi poza przewidywalne kategorie

hegemonii i opozycji w budowaniu historycznej i politycznej treści książki. Z kolei najważniejszym rozwiązaniem narracyjnym, umożliwiającym pogłębioną krytyczną refleksję nad formami pamięci historycznej, jest użycie w powieści trybu konfesyjnego. Ta forma nie ma wszak na celu uwiarygodnienia przekazu dzieła Nguyena; wręcz przeciwnie, funkcjonuje na zasadzie metanarracyjnej, ewokując różne definicje wyznania tudzież konteksty użycia wypowiedzi konfesyjnych.

We wstępie do rozprawy pan mgr Traina omawia jej problematykę oraz ogólne założenia teoretyczne przedstawionego w niej wywodu. Druga część dysertacji zawiera szczegółowe omówienie utworu Nguyena jako powieści historycznej; Doktorant wyodrębnił tu siedem podsekcji. Pierwsza podsekcja omawia gatunek *reeducation memoir*, czyli pamiętników pisanych przez ofiary wietnamskiego reżimu komunistycznego, mające za sobą pobyt w tzw. obozach reedukacyjnych. To ważny gatunek prozy tworzonej przez pisarzy wietnamsko-amerykańskich, a Nguyen wykorzystał jego elementy dla podkreślenia specyfiki kulturowych uwarunkowań tekstowego zapośredniczenia doświadczeń historycznych. Kolejna podsekcja rozwija temat obozów reedukacyjnych konkretnie w odniesieniu do fabuły *The Sympathizer* i ogniskuje się na znaczeniu tego rodzaju przestrzeni literackiej jako powieściowego chronotopu. Podsekcje 2.3 i 2.4 problematyzują kwestię narracji konfesyjnej, z jednej strony w odniesieniu do religijnych i literackich tradycji użycia form konfesyjnych w kulturze zachodniej, a z drugiej pod kątem roli konwencji wyznania w amerykańskim piśmarstwie autobiograficznym, zwłaszcza w utworach pisarzy etnicznych. Kolejna podsekcja omawia „strategie niewiarygodności” w książce Nguyena, ze szczególnym uwzględnieniem zabiegów symbolizacji jako sposobu kształtowania wieloznacznych treści politycznych. Podsekcja 2.6 pokazuje, jak omawiana powieść uniezwykła historię w celu stworzenia swoistego uniwersalnego obrazu wojny, który uruchamia zakorzenione w kulturze

wyobrażenia o roli Ameryki we współczesnych konfliktach zbrojnych. Ostatnia podsekcja części drugiej dotyczy przetworzenia źródeł historycznych na modłę literatury sensacyjnej.

Trzecia część dysertacji pana mgr Trainy dotyczy wątków hollywoodzkich w powieści Nguyena, które interpretowane są jako satyryczny dialog z amerykańskimi filmami o wojnie w Wietnamie, a zwłaszcza z dziełem Francisa Forda Coppoli *Apocalypse Now*. W *The Sympathizer* wątki te służą krytycznemu namysłowi nad hegemonią kultury Stanów Zjednoczonych w skali globalnej. Pierwsza z czterech podsekcji w tej części zawiera analizę konstrukcji postaci alter ego pisarza – w osobie wietnamskiego konsultanta na planie filmowym – jako swoistej „fantazji zemsty”, wymierzonej w dominujące filmowe przedstawienia wojny w Wietnamie. Podsekcja 3.2 omawia inny filmowy intertekst powieści Nguyena – propagandowy obraz Johna Wayne’a *The Green Berets* – jako przykład celowej redukcji złożonej treści historycznej i politycznej. W kolejnej podsekcji pan Traina dowodzi, że Nguyen nicuje artystyczne walory *Apocalypse Now*, żeby odsłonić neokolonialną logikę, która determinuje wymowę tego filmu. W podsekcji 3.4 Doktorant zestawia fabułę fikcyjnego filmu z powieści Nguyena z oryginalnym scenariuszem *Apocalypse Now* autorstwa Johna Miliusa, aby pokazać, jak problematyczna jest wizja wojny, z której narodził się zamysł legendarnego filmu Coppoli. W zakończeniu dysertacji znalazły się komentarze, podsumowujące wywód Doktoranta na temat kreacji i funkcji narratora niewiarygodnego.

Praca doktorska pana Giacomo Trainy posiada liczne walory, spośród których trzy wydają mi się najistotniejsze: wysoki poziom analizy literackiej, bogactwo przywołanych kontekstów i styl wywodu. W osobie Doktoranta mamy do czynienia z dojrzałym badaczem o ogromnej wiedzy teoretycznej i historycznoliterackiej. Imponuje też jego świadomość interpretacyjna. Sposób użycia koncepcji teoretycznych jest w recenzowanym doktoracie wręcz modelowy. Pan mgr Traina odwołuje się do szeregu myślicieli – by wspomnieć Michaiła Bachtina, Pierre’a Nora, Lindę Hutcheon, Judith Butler, Paula Ricoeura, Haydena

White'a – i w ramach struktury pracy wszystkie inspiracje teoretyczne bardzo dobrze ze sobą harmonizują. Doktorant precyzyjnie posługuje się pojęciami teoretycznymi do stworzenia ramy koncepcyjnej własnego wywodu. Teorie służą mu jako narzędzia interpretacji literackiej, a nie jako pretekst do wykazania się znajomością takiego czy innego ważnego autora. Pan Traina potrafi przededefiniować terminy teoretyczne tak, by pasowały one do jego założeń i procedur. Jako przykład można tu podać *fluid text*, termin ukuty przez Johna Bryanta do opisu specyfiki pisarstwa Hermana Melville'a, wynikającej z jego procesualnej metody pracy nad własnym tekstem.

Pan Giacomo Traina umiejętnie buduje kontekst dla swojej analizy literackiej, toteż jego praca posiada dużą wartość informacyjną. W pierwszej kolejności daje ona pojęcie o miejscu pisarstwa wietnamsko-amerykańskiego na tle literatur etnicznych Stanów Zjednoczonych. Do niedawna twórczość autorów o korzeniach wietnamskich była w Ameryce stosunkowo słabo znana w porównaniu z literaturą tworzoną przez pisarzy pochodzenia chińskiego, japońskiego czy nawet koreańskiego. W istocie publikację *The Sympathizer* można uznać za cezurę w recepcji literatury wietnamsko-amerykańskiej, bo Nguyen jest pierwszym pisarzem z tego kręgu, który zdobył ogólnokrajową i międzynarodową sławę. Z pracy pana mgr Trainy dowiemy się, że literatura wietnamsko-amerykańska jest obecna na rynku od dekad i wykreowała swoiste formy i tradycje, co ma związek z potrzebą wyrażenia historycznej traumy, jaką była wojna w Wietnamie i jej następstwa. Wydaje się, że historia i kultura Wietnamu nie ma dla Doktoranta tajemnic. Podoba mi się to, jak pan Traina zmienia optykę kontekstualizacji, wpisując twórczość literacką Amerykanów pochodzenia wietnamskiego w nurt literatury etnicznej.

Trzeci niewątpliwym walor rozprawy doktorskiej Giacomo Trainy to styl prezentacji. Doktorant posługuje się doskonałą akademicką angielszczyzną, pisze klarownie, płynnie i ze swadą. W niektórych miejscach przechodzi od stylu stricte naukowego do bardziej

eseistycznego, osobistego, z elementami anegdoty. Efekty takich zabiegów stylistycznych w tekstach akademickich bywają różne, w przypadku pracy pana mgr Trainy efekt jest frapujący. Doktorant ma pełną kontrolę nad strukturą swojego tekstu na każdym jej poziomie, począwszy od rytmicznej konstrukcji pojedynczych zdań.

Pod względem poziomu analizy literackiej uważam pracę doktorską pana Giacomo Trainy za jedną z najlepszych, jakie miałem możliwość recenzować. Mam w zasadzie jedno zastrzeżenie do tego doktoratu, acz istotne, dotyczy ono bowiem jego ogólnej koncepcji. Otóż pierwszy raz spotykam się z dysertacją poświęconą jednemu dziełu literackiemu. Zdarzają się oczywiście literackie arcydzieła o złożonych strukturach i wielorakich znaczeniach, zasługujące na ekskluzywne monografie. Czy *The Sympathizer* należy do tej kategorii, można się spierać. Muszę przyznać, że nie do końca podzielałam zachwyty krytyków nad tą książką, ponieważ wydaje mi się nadmiernie wykoncypowana, niemniej jednak po przeczytaniu rozprawy pana Trainy skłonny jestem przyjąć, że mamy do czynienia z dziełem dużej rangi. Nie zmienia to faktu, iż skutkiem decyzji Doktoranta, by poświęcić pracę jednemu utworowi – przy całym bogactwie treści – jest jej ograniczony rezonans. Praca jest tak skomponowana, że trudno mi zaproponować rozsądne zmiany, poszerzające jej spektrum. Dlatego uważam, że zawarte w dysertacji wyniki badań raczej powinny zostać opublikowane w formie serii artykułów niż monografii, choć zapewne pan Traina znalazłby wydawcę i dla książki, uprawia on wszak literaturoznawstwo wysokiej próby. Manuskrypt zawiera materiał na przynajmniej cztery-pięć solidnych artykułów, które na pewno przeszłyby proces recenzji w prestiżowych czasopismach. Ewidentnie Doktorant jest zafascynowany powieścią Nguyena i podejrzewam, że jego fascynacja przyćmiła dobrze rozumianą kalkulację, bo przecież ukończony doktorat jako materiał na książkę stwarza jego autorowi unikalną szansę, by dać się szerzej poznać w danej akademickiej domenie.

Pan mgr Giacomo Traina posiada szeroką wiedzę z zakresu amerykańskiej literatury etnicznej i teorii literatury oraz rozwinięte umiejętności analityczne. Jego pracę doktorską pt. „The Voice that Carries Everything: History and Confession in Viet Thanh Nguyen’s *The Sympathizer*” oceniam bardzo wysoko i uważam, że stanowi ona istotny i oryginalny wkład do stanu badań w dziedzinie literaturoznawstwa. Niniejszym wnioskuję o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania doktorskiego.

Marek Perzycki